

ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Філії «Вищедубечанське
лісове господарство»

ДП «Ліси України»

Ю. РЕВКО.

05 січня 2024 року.

**Програма навчання власного персоналу
щодо вимог лісової сертифікації (завдання лісової сертифікації,
виділення репрезентативних ділянок та ОЦЗ, наявність і
місцезнаходження рідкісних і зникаючих видів флори і фауни,
проведення оцінки можливих негативних впливів господарської
діяльності, зберігання та утилізації ПММ тощо).**

Метою навчання є досягнення максимального рівня ефективності роботи персоналу за допомогою підвищення рівня знань та професійних навичок працівників.

Програма навчання:

Декларація FSC

Метою лісової сертифікації є забезпечення економічно ефективного, економічно збалансованого і соціально відповідального ведення лісового господарства на основі міжнародних стандартів FSC.

Дотримуються норм Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про природно-заповідний фонд», «Про національну екологічну мережу», міжнародних конвенцій, нормативно-правових актів України з питань ведення лісового господарства та охорони навколишнього природного середовища.

Керуватись нормами Лісового кодексу України, зокрема статтю 56 «Лісова сертифікація».

Визнаючи: необхідність збереження біорізноманіття в лісах, середовища існування видів тварин і рослин, які є рідкісними та знаходяться під загрозою знищення, дотримання інтересів працівників лісового господарства і членів їх сімей, місцевих громад, сталого економічного розвитку підприємства і лісових територій ДП «Вищедубечанський лісгосп» бере на себе зобов'язання дотримуватись всіх принципів і критеріїв сертифікації лісів за системою FSC.

Політика FSC

Всі покладені функції та обов'язки, зокрема і щодо обліку і відтворення, охорони і захисту лісів, а також регулювання їх використання в цілях задоволення потреб в лісових ресурсах філія «Вищедубечанське лісове господарство» ДП «Ліси України» здійснює згідно з сучасним законодавством України, зокрема з Лісовим кодексом України та іншими нормативно-правовими актами та у відповідності до міжнародних правил та стандартів. Політика підприємства повністю спрямована на раціональне використання, збереження та відновлення лісових ресурсів з урахуванням критеріїв лісової сертифікації.

Лісова сертифікація - це процедура, в процесі якої оцінюється якість лісоуправління, або простіше сказати якість господарювання в лісах та їх екологічний стан. Проводиться вона незалежними від підприємства міжнародними експертами згідно прийнятих міжнародних стандартів сталого лісоуправління.

Мета: забезпечення економічно, екологічно і соціально збалансованого ведення лісового господарства шляхом виконання відповідних загальновизнаних і таких, що заслуговують на довіру, стандартів.

Екологічно збалансоване і відповідальне ведення лісового господарства забезпечує заготівлю лісоматеріалів та іншої лісової продукції при одночасному збереженні біорізноманіття та продуктивності лісів, природних екологічних процесів.

Соціально орієнтоване ведення лісового господарства сприяє зростанню добробуту місцевого населення і суспільства в цілому, а також стимулює місцеве населення зберігати лісові ресурси.

Економічно життєздатне використання лісових ресурсів означає, що лісове господарство і лісокористування організовані й управляються таким чином, щоб бути прибутковими, при цьому не за рахунок виснаження лісових ресурсів і природних екосистем.

Сертифікація лісів є об'єктивною необхідністю, оскільки вона сприяє поліпшенню лісокористування, сталому розвитку лісового господарства, зміцненню підприємства на внутрішніх ринках продукції і виходу на зовнішні. Крім того, в світі все більше зростає число груп споживачів, що зобов'язалися використовувати продукцію лише із сертифікованих лісів, та обсяги споживання ними сертифікованої продукції мають тенденцію до зростання, і окремі країни і регіони відмовляються купувати продукцію із несертифікованих лісів, а участь у об'єднаннях споживачів продукції із сертифікованих лісів дозволяє уникнути поганого розголосу про підприємство як таке, що завдає шкоди довкіллю.

Наше підприємство, прагне активно займатися зовнішньоекономічною діяльністю, і сертифікація лісів - необхідна для цього процедура.

Також сертифікація сприяє модернізації виробничого процесу, підвищенню ефективності системи охорони праці та техніки безпеки на робочих місцях, підвищенню професійної відповідальності персоналу, забезпеченню сталості користування лісовими ресурсами.

У зв'язку з вищевикладеним, для досягнення поставлених цілей та мети наше підприємство вже у своїй роботі дотримується принципів лісової сертифікації FSC® таких як:

Принцип 1: Дотримання законодавства;

Принцип 2: Права працівників та умови працевлаштування;

Принцип 3: Права тубільних народів, такі народи відсутні в Україні;

Принцип 4: Стосунки з громадами;

Принцип 5: Вигоди від лісів;

Принцип 6: Цінності довкілля та впливи на них;

Принцип 7: Планування господарювання;

Принцип 8: Моніторинг та оцінювання;

Принцип 9: Особливі цінності для збереження;

Принцип 10. Виконання господарських заходів.

Репрезентативні ділянки

Репрезентативні ділянки це ділянки аборигенних екосистем, які є або могли б існувати на його території, збереження/відновлення відповідної їх площі з пропорційним представництвом основних типів таких екосистем.

Репрезентативні ділянки необхідно виділити та нанести на карту ділянки, які репрезентують наявні на території підприємства аборигенні екосистеми (пропорційно до їх представництва у загальній площі підприємства) і в яких не проводять жодні господарчі заходи, здатні змінити їхній природний стан та порушити природні процеси, що в них відбуваються. Але на практиці будь-яке втручання людини незалежно від виду рубки є впливом на природний процес, що відбувається у лісовій екосистемі. Тому такі заходи на репрезентативних ділянках можуть бути пов'язані передусім із збереженням аборигенності, як ключової ознаки їх виділення. Заходи з відновлення певних ділянок до більш природного стану можуть бути зумовлені необхідністю забезпечення пропорційної представленості аборигенних екосистем, посилення їх функцій та цінності тощо.

Репрезентативні ділянки можуть бути в складі лісів різних категорій захисності. Якщо визначені підприємством репрезентативні ділянки є у складі лісів, що мають експлуатаційне значення відповідно до матеріалів лісовпорядкування, то підприємство має клопотати щодо перегляду їх статусу задля обмеження лісокористування і забезпечення належного режиму збереження.

Виділені репрезентативні ділянки мають пропорційно репрезентувати екосистеми підприємства, зокрема корінний породний і типологічний склад лісів підприємства, мати природний стан без ознак суттєвих антропогенних порушень, тобто це не можуть бути молодняки чи середньовікові деревостани після рубок. Якщо деревостанів природного походження старших вікових груп у підрозділі (лісництві тощо) недостатньо для пропорційного виділення належних репрезентативних ділянок, призначають ділянки молодняків/середньовікових чи похідних деревостанів для відновлення корінних насаджень відповідно до типу лісу.

ОЦЗ

Ліс має певну екологічну та соціальну цінність. Така цінність може полягати в наявності рідкісних видів, угруповань та біотопів, місць рекреації, або природних ресурсів, які використовуються місцевим населенням тощо. Там, де визнано, що така цінність має особливе значення або є критично важливою, ліс можна визнати особливо цінним для збереження (ОЦЗЛ).

Базовою ідеєю концепції ОЦЗЛ є виявлення особливої цінності для збереження (ОЦЗ): це така цінність, що є особливо важливою і потребує охорони та сталого використання. Особливо цінними для збереження є ліси, де виявлено такі цінності, або лісова територія, що потребує відповідного господарювання з метою підтримання або посилення виявлених особливих цінностей. Тому виявлення таких територій є найважливішим першим кроком у розробці для них відповідного режиму господарювання.

Відповідно до принципу 9 (Особливі цінності для збереження), FSC® «Національний стандарт системи ведення лісового господарства для України» працівники лісового господарства повинні зберігати або посилювати відповідні ознаки чи властивості таких лісів, а також регулярно проводити моніторинг їхнього стану. Особливо цінними для збереження є ліси, в яких критично важливе значення мають одна або кілька таких ознак чи властивостей

Визначення категорій особливо цінних для збереження лісів	ХАРАКТЕРИСТИКА
Категорія 1	Лісові території, на яких виявлено осередки біорізноманіття (наприклад, рідкісні види, ендеміки, тощо), важливі на глобальному, національному або регіональному рівнях.
Категорія 2	Великі лісові ландшафти, значущі на глобальному, національному або регіональному рівнях, де життєздатним популяціям більшості, якщо не всіх аборигенних видів, властиві природні характеристики структури, поширення та чисельності. Такі ландшафти можуть бути розташовані в межах одиниці господарювання або містити кілька таких одиниць.
Категорія 3	Лісові території, що містять рідкісні екосистеми та екосистеми під

	загрозою зникнення, або входять до складу таких екосистем.
Категорія 4	Лісові території, що забезпечують основні природно – захисні функції в критичних ситуаціях (захист водозборів, попередження ерозії, тощо).
Категорія 5	Лісові території, що є визначальними для задоволення основних потреб місцевих громад (наприклад, засоби для існування, забезпечення здорового довкілля, тощо).
Категорія 6	Лісові території, що є визначальними для традиційної культурної ідентичності місцевих громад (мають для них важливе культурне, екологічне, економічне або релігійне значення).

Планування та проведення господарських заходів в ОЦЗЛ здійснюються згідно з чинною законодавчо-нормативною базою ведення лісового господарства.

Метою господарювання в ОЦЗЛ є збереження або підвищення встановлених цінностей.

Основним завданням що вирішується під час планування та проведення господарських заходів в ОЦЗЛ є охорона, підтримання та поліпшення екологічних і соціальних цінностей, визначених вище, та запобігання можливим негативним змінам у цих лісах.

Встановлюються певні обмеження на проведення господарських заходів, які виконуються за умови, що їх проведення не призведе до негативних чи незворотних змін стану ОЦЗЛ. Забороняється будь-яка діяльність, яка призводить або може призвести до погіршення стану довкілля та зниження встановленої цінності цих територій.

Доцільність проведення будь яких господарських заходів, їх обсяги, черговість і повторюваність визначаються лісогосподарським підприємством за участі відповідних організацій та зацікавлених сторін на основі матеріалів базового та безперервного лісовпорядкування, наукових рекомендацій, результатів моніторингу, що проводиться в таких лісах.

Особливостями проведення лісогосподарських заходів в ОЦЗ є поступовий перехід на систему організації і ведення лісового господарства, за якої досягається безперервне відновлення і формування лісостанів, максимально подібних за структурою і генезисом до природних. Методи та способи проведення рубок мають забезпечувати мінімальне порушення лісового середовища й дерев, що залишаються, тому інтенсивність рубок може бути зниженою від нормативних показників, а повторюваність прийомів залежить від стану насадження.

Для досягнення очікуваного результату та ефективності від проведених заходів наближених до природи підприємство повинно керуватися наступними принципами:

- безперервне існування лісового покриву;
- збереження біотичного різноманіття;
- відтворення структури природних різновікових лісів;
- постійне підтримування стійкості деревостанів;
- вирубування деревини в обсязі річного приросту;

- постійна стабільність водоохоронних, захисних, кліматорегулюючих, санітарно-гігієнічних, оздоровчих та інших корисних властивостей лісів;
- збереження ґрунтового покриву;
- природоохоронні технології заготівлі деревини.

Основними господарськими заходами що можуть здійснюватись в ОЦЗЛ є:

- Заходи щодо запобігання антропогенним змінам лісових екосистем (зокрема відновлення гідрологічного режиму, збереження та відновлення рослинних угруповань, видів рослин і тварин, які зникають тощо).
- Рубки догляду.
- Вибіркові санітарні рубки.
- Ліквідація захаращеності як окремий захід.
- Протипожежні заходи.
- Сприяння природному поновленню.

Організація проведення господарських заходів в ОЦЗЛ має такі особливості:

- проведення головним чином в осінньо-зимовий період;
- нижча інтенсивність заготівлі деревини;
- відсутність строго регламентованого періоду повторюваності;
- застосування природо-зберігаючих технологій;
- максимальне збереження наземного покриву, у тому числі й підстилки.

Основним обмеженням, спрямованим на збереження біорізноманіття, є заборона вирубування та пошкодження дерев і чагарників, занесених до Червоної книги України, насінників, плюсових та інших дерев, що мають виняткове значення для збереження біорізноманіття. Важливими з точки зору збереження біорізноманіття (мертвої деревини) є питання очищення місць рубок від порубкових решток. Метою цієї операції є створення сприятливих умов для відновлення лісу, запобігання ерозії ґрунту, зниження рівня пожежної небезпеки та забезпечення належного санітарного стану.

Залежно від лісорослинних умов і вимог лісовідновлення пріоритетними для застосування є безвогневі способи очищення лісосік:

- - укладання залишків на трелювальні волюки і вмивання їх тракторами у ґрунт;
- - розкидання подрібнених залишків по площі лісосіки;
- - збирання залишків у купи для подальшої реалізації.

Встановленні обмеження при проектуванні лісогосподарських заходів виконуються за умови, що їх проведення не призведе до негативних чи незворотних змін стану ОЦЗ.

Забороняється будь-яка діяльність, яка призводить або може призвести до погіршення стану довкілля та зниження встановленої цінності цих територій.

Доцільність проведення будь-яких господарських заходів, їх обсяги, черговість і повторюваність визначається підприємством за участі відповідних організацій та зацікавлених сторін на основі матеріалів базового та безперервного лісовпорядкування, наукових рекомендацій, результатів моніторингу, що проводиться в таких лісах.

Рідкісних і зникаючих видів флори і фауни

Для визначення рідкісних видів використовувалась найкраща доступна інформація: Червона книга України, Бернська конвенція, Положення та охоронні зобов'язання для об'єктів ПЗФ (природно-заповідний фонд) та ін..

Фауна філії Вищедубечанського лісгоспу представлена в основному ссавцями - їжак звичайний, вечірниця руда, полівка, лисиця, вовк, бурозубка звичайна, куниця лісова, куниця кам'яна, кабан, борсук, козуля, білка, олень; птахами – глухар, лелека білий, лелека чорний, рябчик, дятел зелений, дятел чорний, дятел великий строкатий, дятел малий строкатий, зозуля, хижі денні птахи, горобині; плазунами – веретільниця, ящірка живородяща, ящірка прудка, гадюка звичайна, вуж; земноводними – квакша, ропуха зелена, ропуха сіра, жаба гостроморда.

Лучний біотип представлений у заплавах річок. Основними представниками даного біотипу є ссавці –, бобр, щур водяний, полівка-економка; птахи – чапля сіра, бекас, дупель, чирка-свистунок, шилохвіст, лелека білий, , чайка звичайна, білокрилий крячок, очеретянка; плазуни – черепаха болотяна; гадюка звичайна, вуж звичайний; земноводні – жаба гостроморда, жаба ставкова, тритон звичайний. В річках мешкають ссавці – ондатра, видра; плазуни – черепаха болотяна, тритон звичайний, тритон гребінчастий, жаба озерна; риби - мінога українська, щука, плітка, краснопірка, амур білий, лин, підуст, лящ, карась, синець, усач, гірчак звичайний, головень, в'язь, голец, щипавка, сом.

1. Підприємством визначено перелік перелік рідкісних і зникаючих видів флори і фауни, що зустрічаються на території філії «Вищедубечанський лісгосп».

Флора

Занесені до європейського Червоного списку:

Козельці українські – *Tragopogon ucrainicus* Artemcz. (рідкісний вид)

Рослини занесені до Червоної книги України:

Ведмежа цибуля (черемша) - *Allium ursinum*;

Зозулині черевички справжні - *Cypripedium calceolus* L

Коручка чемерниковидна - *Epipactis helleborine*

Пальчатокорінник м'ясочервоний - *Dactylorhiza incarnata* (L.)

Пальчатокорінник травневий - *Dactylorhiza majalis*

Любка дволиста - *Platanthera bifolia*

Сальвінія плаваюча або Сальвінія плавуча - *Salvinia natans*

Верб'я розмаринолиста - *Salix rosmarinifolia* (рідкісний вид, занесений до Списків рідкісних рослин Закарпатської та Сумської областей України).

Фауна

Занесені до Червоної книги України:

Дозорець-імператор - *Anax imperator*

Кордулегастер кільчастий - *Cordulegaster boltonii*

Стрічка велика червона - *Catocala dilecta*

Стрічка блакитна - *Catocala fraxini*

Деревна жаба - *Litoria caerulea*

Тритон гребінчастий - *Triturus cristatus*

Кумка звичайна - *Bombina*

Видра річкова - *Lutra lutra Linnaeus*

Джміль яскравий - *Bombus pomorum*

Косатець Махаон - *Papilio machaon*

Вусач пахучий мускусний - *Aromia moschata*

Вечірниця дозріла, або руда - *Nyctalus noctula*

Вухань звичайний, Вухань бурий - *Plecotus auritus*

Нічниця водяна або нічниця Добантона - *Myotis daubentonii*

Мідянка звичайна - *Coronella austriaca*

Горностай - *Mustela erminea*

Лось звичайний або європейський - *Alces alces*

Рись звичайна або Рись євразійська - *Lynx lynx*

Сова болотяна - *Asio flammeus*

Підорлик малий - *Aquila pomarina*

Шуліка чорний - *Milvus migrans*

Шуліка рудий - *Milvus milvus*

Орлан-білохвіст - *Haliaeetus albicilla*

Тетерук - *Tetrao tetrix*

Лебець чорний - *Ciconia nigra*

Журавель сірий - *Grus grus*

Зміїд, красун - *Circaetus gallicus*

Перебувають під охороною міжнародної Червоної книги (МСОП):

Жаба прудка - *Rana dalmatina*

Нічниця ставкова, лилик ставковий - *Myotis dasycneme*

Тритон гребінчастий або гребенястий - *Triturus cristatus*

Кумка жовточерева - *Bombina variegata*

Кумка червоночерева - *Bombina bombina*
Райка деревна, або звичайна - *Hyla arborea*
Часничниця звичайна, або землянка звичайна - *Pelobates fuscus*
Ропуха зелена - *Pseudepidalea viridis*
Жаба гостроморда - *Rana arvalis*
Сова вухата - *Asio otus* (з найменшим ризиком)
Яструб великий - *Accipiter gentilis* (з найменшим ризиком, знаходиться під охороною).

Під захистом Бернської конвенції:

Ящірка прудка - *Lacerta agilis* (вважається зникаючим видом, в Україні є численним видом)
Болотна черепаха європейська - *Emys orbicularis*
Канюк звичайний - *Buteo buteo*
Жовна чорна, або дятел чорний - *Dryocopus martius*
Кропив'янка рябогруда, славка яструбина - *Sylvia nisoria*
Сорокопуд терновий, або сорокопуд-жулан - *Lanius collurio*
Куниця кам'яна, або куна хатня, або біло душка - *Martes foina*
Норка - *Lutreola*
Тхір чорний - *Mustela putorius*

2. Потенційні впливи господарських заходів на рідкісні види та види, що перебувають під загрозою та заходи з пом'якшення цих впливів.

2.1 Негативними впливами на рослинність від лісогосподарських заходів може бути: зменшення біорізноманіття лісових видів, або заміна їх іншими видами, поява бур'янів, яка буде перешкоджати природному поновленню й створенню лісових культур.

Заходи з пом'якшення таких впливів:

- виявляти і заносити до технологічних схем місця зростання рідкісних і зникаючих рослинних видів, що зустрічаються на ділянці, планувати та виконувати заходи з їх охорони.
- вибирати метод проведення рубки, що гарантує лісовідновлення та мінімізує пошкодження.

2.2 Негативними впливами на фауну від лісогосподарських заходів може бути: викликані лісозаготівлями відкладення осадів у водоймах і їх евтрофікація, зміни руслового стоку та температури води, що впливає на популяцію риб, руйнування середовища існування, втрата деревних видів, від яких залежать види диких тварин, порушення шляхів переміщення диких тварин, що веде до зменшення чисельності диких тварин, лісозаготівля та вивіз деревини порушують спокій диких тварин.

Заходи з пом'якшення таких впливів:

- зберігати лісову рослинність у буферній зоні по берегах водойм;
- використовувати природозберігаючі технології та техніку;

- заносити до технологічних схем місця зростання рідкісних і зникаючих видів фауни, що зустрічаються на ділянці, планувати та виконувати заходи з їх охорони;
- вибирати безпечний сезон проведення лісогосподарського заходу.

3. Режим охорони рідкісних видів та видів, що перебувають під загрозою.

При виявленні на території планованої діяльності об'єктів рослинного світу занесених до Червоної книги України філії "Вищедубечанський лісгосп" у відповідності до вимог статті 11 Закону України «Про Червону книгу України» забезпечує їх охорону та відтворення шляхом:

- установлення особливого правового режиму охорони рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, заборони їх використання (добування та збирання) в господарських цілях;
- урахування вимог щодо їх охорони під час розроблення нормативно-правових актів;
- проведення постійного спостереження (моніторингу) за станом їх популяцій;
- створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також екологічної мережі на територіях, де перебувають (зростають) об'єкти Червоної книги України, та на шляхах міграції рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного світу;
- урахування спеціальних вимог щодо охорони об'єктів Червоної книги України під час розроблення проєктної та проєктно-планувальної документації;
- сприяння природному відновленню популяцій рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, інтродукції та реінтродукції таких видів у природні умови, де вони перебували (зростали);
- здійснення необхідних наукових досліджень з метою розроблення наукових засад їх охорони та відтворення;

здійснення інших заходів відповідно до чинного законодавства.

На території де виявлені характерні житла рідкісних і зникаючих видів забороняється:

- пошкодження рослинного або ґрунтового покриву;
- меліоративні роботи;
- засмічення та забруднення території;
- прохідні рубки та суцільні рубання;
- здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів навколо місць гніздування хижих птахів занесених до Червоної книги України.

4. Ознайомити власний персонал та підрядників з «Інструкцією про порядок видачі дозволів на добування (збирання) видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, форм клопотання та бланків дозволів на таке добування наказом Міністерства охорони навколишнього природного

середовища України від 1 лютого 1993 року N 3 зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 12 лютого 1993 р. за N 4 із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 9 червня 2011 року N 196, а також проінформувати зацікавлених сторін.

Проведення оцінки можливих негативних впливів господарської діяльності

Процедуру з визначення, уникнення та пом'якшення істотних негативних соціальних, екологічних та економічних впливів господарської діяльності на місцеві громади. Вона може бути частиною процедури оцінки впливу на цінності довкілля відповідно до вимог принципу 6 та може містити:

порядок дій працівників лісового господарства в рамках визначення, уникнення та пом'якшення негативних впливів господарської діяльності на місцеві громади;

вичерпний перелік робіт та заходів у рамках господарської діяльності підприємства, які можуть мати вплив на місцеві громади та потребують оцінювання;

виклад типових потенційних впливів на місцеві громади;

підхід до оцінювання ступеня впливу господарських заходів на місцеві громади;

перелік типових заходів щодо уникнення та пом'якшення негативного впливу господарської діяльності на громади.

Загалом слід зазначити, що стандартом визначено низку вимог, пов'язаних із впливами господарської діяльності підприємства як на місцеві громади, так і на цінності довкілля. Такі вимоги стосуються необхідності визначення потенційних впливів господарської діяльності, їх врахування у процесі планування, зокрема, шляхом визначення необхідних витрат на уникнення таких впливів, їх пом'якшення та виправлення. На основі моніторингу має здійснюватись коригування процесу планування та провадження господарської діяльності

Зберігання та утилізації ПММ

1. Зберігати пально-мастильні матеріали у спеціальних ящиках, заправляти бензопили у спеціальних місцях, на непроникному покритті (наприклад, товстому поліетилені), щоб унеможливити потрапляння пального або мастила до ґрунту.
2. Заправка техніки тільки на автозаправці.
3. Техніка, що працює в лісі, не повинна мати протікань масла та пального. Якщо таке протікання трапляється, мастило або пальне слід зібрати з ґрунту за допомогою абсорбенту (тирси), мішечок з якою має бути на кожній одиниці техніки, що працює в лісі.
4. Використаний абсорбент слід зібрати і вивезти з лісової території та утилізувати в екологічно безпечний спосіб.

5. Промислові та побутові відходи, що утворюються під час виконання лісогосподарських заходів слід збирати і зберігати в контейнерах, встановлених в спеціальних місцях, а після завершення робіт видаляти з лісу екологічно прийнятним способом.
6. Виробничі відходи: металоллом, автопокришки, акумулятори і інше, складаються у спеціально обладнаних місцях, а потім вивозяться для утилізації.

Розроблено:

Начальника відділу л/г

Михайло ТОПЧІЙ

Погоджено:

Головний лісничий

Іван ШИЙКА